

5.2 Tiesioginė kalba ir citatų skyryba

Skaitydami, analizuodami tekstus ir rašydami, jau esate pastebėję, kad teksto autorius mintis gali dėstyti savo vardu arba įterpti kieno nors kito žodžių, minčių, citatų, t. y. pasitelkti neautorinę kalbą. Šioje pamokoje nagrinėsite neautorinės kalbos atvejus, kurie vadinami tiesiogine ir netiesiogine kalba, citatomis, perfrazavimu, įtvirtinsite tiesioginės kalbos ir citatų skyrybą.

 1 užduotis. Išanalizuokite lentelę ir bendradarbiaudami atsakykite į klausimus.

Požymiai	Tiesioginė kalba	Netiesioginė kalba	Citata	Perfrazavimas
Apibrėžimas	Tiesioginė kalba – pažodžiui pakartota kito asmens kalba.	Netiesioginė kalba – perpasakota kito asmens kalba.	Citata – tiksli vieno teksto ištrauka kitame tekste.	Perfrazavimas – kito autoriaus minčių pateikimas neiškraipant originalios minties.
Pateikimas tekste	Tiksliai, pažodžiui pakartojama.	Tiksliai perpasakojama.	Tiksliai, pažodžiui pakartojama.	Perpasakojama savais žodžiais.
Grafinis išskyrimas	Grafiškai išskiriama brūkšniais, kabutėmis.	Grafiškai neišskiriama.	Grafiškai išskiriama kabutėmis arba šriftu.	Grafiškai neišskiriama.
Pavyzdžiai	<i>Tėvai man kartojo: – Savo darbą reikia mylėti!</i>	<i>Tėvai man kartojo, kad savo darbą reikia mylėti.</i>	<i>Tautos išmintis tvirtina: „Sunkus darbas gardžią duoną kepa.“</i>	<i>Tautos išmintis tvirtina, kad sunkus darbas gardžią duoną kepa.</i>

1. Kas yra *tiesioginė kalba*? Nurodykite 1–2 jai būdingus požymius.
2. Kas yra *netiesioginė kalba*? Kuo ji skiriasi nuo tiesioginės kalbos?
3. Kas yra *citata*? Nurodykite 1–2 jai būdingus požymius.
4. Kas yra *perfrazavimas*? Kuo perfrazavimas skiriasi nuo citavimo?

5.2 Tiesioginė kalba ir citatų skyryba

2 užduotis. Remdamiesi lentele, papildykite aprašą.

Kaip tekste pateikti kitų kalbą?

Kitų kalba – tai neautorinė kalba, apimanti viską, kas tekste formuluojama ne autoriaus vardu, kaip kieno nors kito mintys, žodžiai, pasakymai. Ji pateikiama keliais būdais: kaip tiesioginė kalba; kaip _____ kalba; kaip _____ ir kaip perfrazavimas. Tiesioginė kalba, t. y. _____, tekste pakartojama _____ ir išskiriama grafiškai _____ arba _____. Netiesioginė kalba, t. y. _____, tekste _____ ir grafiškai _____. Citata – _____ - tekste _____ pakartojama ir grafiškai išskiriama _____ arba _____. Perfrazavimas, t. y. _____, tekste yra _____ perpasakojama ir grafiškai _____. Svarbu prisiminti, kad tiksliai pateikdami neiškraipytą kito asmens mintį ne tik laikomės autorių teisių reikalavimų, bet ir išreiškiame pagarbą kitam žmogui.

Pagal www.saltiniai.info

3 užduotis. Pažymėkite, kur vartojama tiesioginė (T) ir netiesioginė (N) kalba, o kur cituojama (C) ir perfrazuojama (P).

- Senelis pasakė, kad darbą reikia dirbti, o šventes švęsti.
- Senelis ištarė:
– Darbą dirbk, šventes švęsk!
- Lietuvių patarlė teigia: „Darbą dirbk, šventes švęsk.“
- Senelis ištarė: „Darbą dirbk, šventes švęsk!“
- Lietuvių patarlė teigia, kad darbą reikia dirbti, šventes švęsti.
- Lietuvių patarlė teigia: *Darbą dirbk, šventes švęsk.*

4 užduotis. Iššifruokite, sukurkite arba pritaikykite patarlę apie darbą ir užrašykite ją 4 būdais – kaip tiesioginę ir netiesioginę kalbą, kaip citatą ir perfrazavimą.

_____

_____

_____

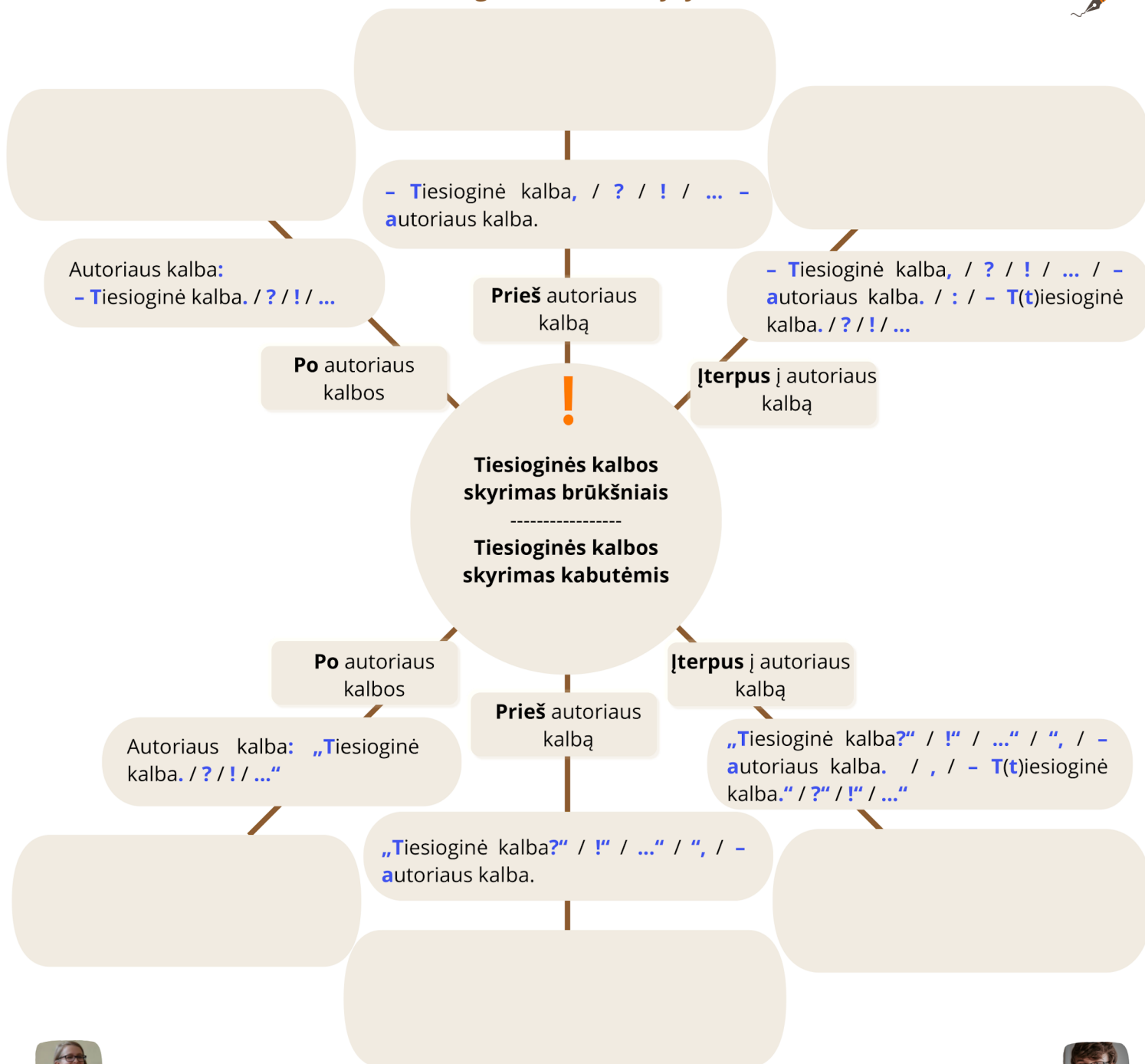
_____

5.2 Tiesioginė kalba ir citatų skyryba

5 uždutis. Jūsų bendraamžiai, analizuodami ir įtvirtindami tiesioginės kalbos skyrybą, pasitelkė mąstymo žemėlapi. Išnagrinėkite jį ir bendradarbiaudami atlikite uždutis.

1. Analizuodami bendraamžių sudarytą mąstymo žemėlapi, sugalvokite arba raskite ir įrašykite tinkamų pavyzdžių iš skyrybos taisyklių (žr. *Naudingos nuorodos*).

Tiesioginės kalbos skyryba

Taisyklėse radau pastabą: „Jei autoriaus žodžiai nepratęsia prieš juos einančios tiesioginės kalbos, yra savarankiški <...>, po pradžioje einančios tiesioginės kalbos gali būti rašomas sakinio galo ženklas, o autoriaus žodžiai pradėdami didžiąja raide.“ Ir dar: „Brūkšniais skiriamos dialogo kalbos kiekvieno veikėjo žodžiai pradėdami nauja eilutė.“ O perpasakojant dialogą, tarp kabutėmis skiriamų dviejų veikėjų žodžių rašomi brūkšniai.

Iš pradžių atrodo painu, bet, kai atidžiai patyrinėji pavyzdžius, darosi aišku, kad tiesioginė kalba, skiriama brūkšniais, rašoma naujoje eilutėje, o kabutėmis skiriama tiesioginė kalba – toje pačioje eilutėje. Be to, svarbu suprasti, kad tiesiogine kalba (skiriama kabutėmis ar brūkšniais) reiškia veikėjų kalba, o mintys visada rašomos kabutėse.

5.2 Tiesioginė kalba ir citatų skyryba

2. Skaitydami lietuvių sasmę „Trys vežimai šieno“, įrašykite praleistus skyrybos ženklus. Remdamiesi lietuvių žodynais (žr. *Naudingos nuorodos*), paaiškinkite žodžių reikšmes ir palyginimą.

Trys vežimai šieno

Kaukas pašarus nešdavo. Užėjęs žmogus pas ūkininką paprašė nakvynės. Ūkininkas priėmė. Naktį girdi pro langą

Parvežiau tris vežimus šieno.

Kur padėjai?

Ant avilio.

Dabar tas ir galvoja Na, tai velnias! Kokie tie vežimai, kad ant bičių avilio uždėjo?

Rytą jis eina pažiūrėti. Žiūri, kad ant bičių avilio trys smilgos padėtos.

Tai, matai, jų tokia skalsa būdavo, kaip trijų vežimų.

„Sužeistas vėjas“

kaukas – _____
pašaras – _____
šienas – _____
skalsa – _____
smilga – _____
kaip trys vežimai – _____

Keičiant tiesioginę kalbą netiesiogine, kinta sakinio sandara – netiesioginė kalba paprastai perteikiama sudėtiniais prijungiamaisiais ir bejungtukiais sakiniais. Keičiasi ir įvardžiai (pvz., *jūs* į *jie*), veiksmažodžių 1 ir 2 asmens formos keičiamos 3 asmeniu, liepiamoji nuosaka – tariamąja, klausiamieji, šaukiamieji sakiniai – tiesioginiais.

3. Perrašykite sasmę tiesioginę kalbą pakeisdami netiesiogine.

Jums gali prireikti veiksmažodžių: *pasakė, paklausė, atsakė, pagalvojo, svarstė* ar pan.

---

4. Mįslėje įrašykite praleistus skyrybos ženklus ir iššifruokite įminimą.

Lėkė paukštė per aukštą kalną, atsiduso Ak Dieve, mano darbas dega! (ėbti)

5. Perrašykite mįslę tiesioginę kalbą pakeisdami netiesiogine. Remdamiesi *Frazeologijos žodynu* (žr. *Naudingos nuorodos*), paaiškinkite frazeologizmą *darbas dega*.

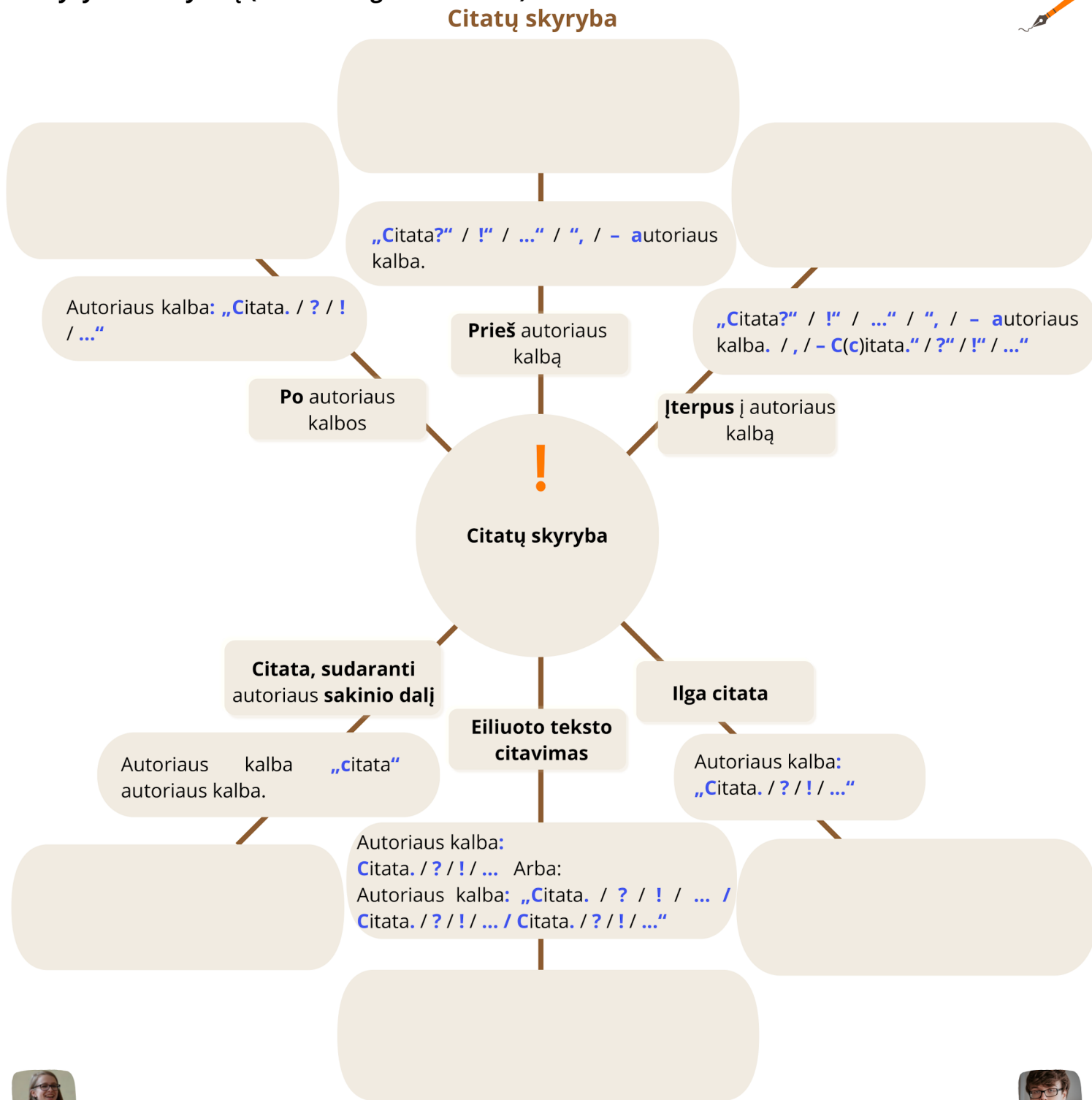

5.2 Tiesioginė kalba ir citatų skyryba

6 uždutis. Analizuodami ir įtvirtindami citatų skyrybą, Faustas su Vakare vėl pasitelkė mąstymo žemėlapij. Išnagrinėkite jį ir atlikite uždutis.

1. Analizuodami mąstymo žemėlapij, sugalvokite arba raskite ir įrašykite tinkamų pavyzdžių iš skyrybos taisyklių (žr. *Naudingos nuorodos*).

Supratau, į ką svarbu atkreipti dėmesį: jei citata rašoma kaip atskiras sakiny, visi sakinio pabaigos ženklai dedami prieš antrąsias kabutes. Pavyzdžiui: Patarlė sako: „Kvailys myli darbą, darbas – kvailį.“ Jei citata įterpiama į sakinį (net jei pradama didžiąja raide), sakinio pabaigos ženklas rašomas po kabučių.

Cituojant man pritrūksta žodžių, vis galvoju, kaip citatą susieti su sakiniu. Susidariau tokių įvedamųjų žodžių sąrašą: *apibūdina, mano, teigia, rašo, pastebi, pabrėžia, tvirtina* ir taikau juos kaip formules. Manau, svarbu mokėti tinkamai pažymėti praleistas citatų vietas – <...>, [...].

5.2 Tiesioginė kalba ir citatų skyryba

2. Sudėkite praleistus skyrybos ženklus.

1. Gebėjimas dirbti žmogui yra labai svarbus. Palaimintasis Jurgis Matulaitis teigia Nelaimingas žmogus, kuris jaučiasi nieko nemokąs, nieko negalįs. Kuris neturi sau pasiskyręs ir pasirinkęs jokio tikro darbo. Jis pats dažnai nesižino už ko griebtis, ką nusitverti.
2. Tikrą žmogiškumą liudija žmogaus poelgiai ir darbai. Tai patvirtina ir lietuvių patarlė Geras vardas darbu pelnomas.
3. Nemėgstu dirbti tvirtina istorikas Edvardas Gudavičius Mėgstamas darbas yra malonumas, o ne darbas.
4. Darbas – tai svarbiausia gyvenime. Iš visų nemalonumų, iš visų bėdų galima išsivaduoti vien darbu pabrėžia amerikiečių rašytojas Ernestas Hemingvėjus.
5. Šeimos psichologė Zita Vasiliauskaitė įsitikinusi, kad Bepasmis darbas pats sunkiausias.

Perfrazuojant keičiasi sakinio struktūra, žodynas, žodžių tvarka. Perpasakojant kitų žmonių mintis, dažnai vartojami su autoriumi siejantys žodžiai, įterpiniai ar frazės: *pasak autoriaus, anot autoriaus, kaip teigia autorius; tvirtina, analizavo, nagrinėjo, mano: autorius teigia, autorius tvirtina ir pan.*

3. Perfrazuokite iš 2 užduoties pasirinktas 3–4 citatas.

---

4. Sudėkite praleistus skyrybos ženklus.

Rašytoja Jurga Ivanauskaitė pastebi Rytuose mėgstama patarlė Yra laikas duonai, yra laikas pareigai, yra laikas šventei ir džiaugsmui! Ir priduria Žmogus, pažeidęs šį cikliškumą, gyvas tik duona ir pareigomis, pamiršęs šventes, džiaugsmus ir žaismą, sumenksta, nuskursta savo dvasia.

5. Perfrazuokite rašytojos mintis ir cituotą patarlę. Išsiaiškinkite, ką reiškia posakis *gyvas tik duona*.

Rašymui

A series of horizontal lines for writing, consisting of 20 evenly spaced lines across the page.